

CULTURA

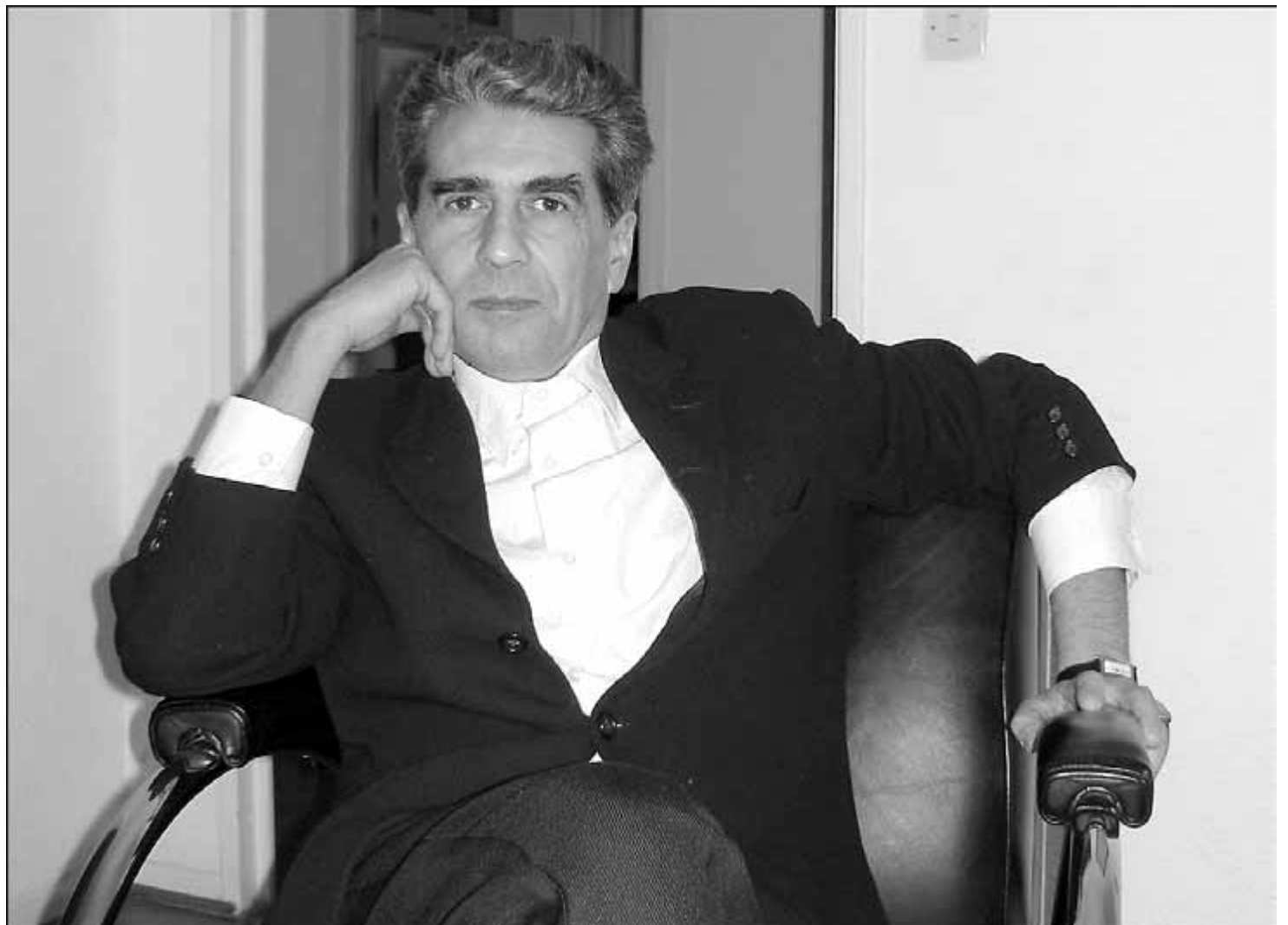
AVUI

DIJOUS, 2 DE JUNY DEL 2005

Patrick Gifreu: “Sento sorpresa, gratitud i respecte davant la vida”

D. SAM ABRAMS

Patrick Gifreu (Perpinyà, 1952), amb ‘La seda d’un so’ (3i4), un recull de poemes en prosa, guanyador ‘ex aequo’ del darrer premi Vicent Andrés Estellés, ha reafirmat el seu lloc a la primera fila de la lírica catalana actual. El llibre traspua una gran sensibilitat, intel·ligència i maduresa humana i artística

ABIGAIL MONELLS

SUMARI

Carlos Castaneda traduït al català

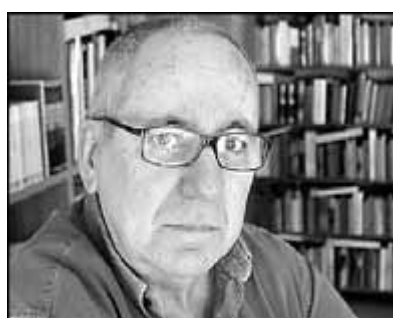
IV

Edicions 62 ha publicat la traducció al català de Xavier Pàmies d'*Els ensenyaments de don Juan*, assaig de l'antropòleg Carlos Castaneda (1926-1998), que el va publicar el 1968. L'edició afegeix un text del mateix Castaneda que no era a l'original.

Els nous diaris de Feliu Formosa

XIII

Feliu Formosa va rebre el premi Crítica Serra d'Or 1980 al millor llibre de memòries per *El present vulnerable* (1973-1978). Ara, Perifèric Edicions publica *A contratemps. Diaris*, el segon volum de records del poeta, prosista, traductor i home de teatre.

Les fotografies de Pierre Borham

XVIII

Pas moi sans eux és el títol de l'exposició que mostra la col·lecció de fotos de Pierre Borham que podem visitar fins al 23 de juny a Fundació Foto Colectània. Podem veure-hi obres de Cartier-Bresson, Colomb, Penn, Catany i molts més.

ENTREVISTA

Patrick Gifreu

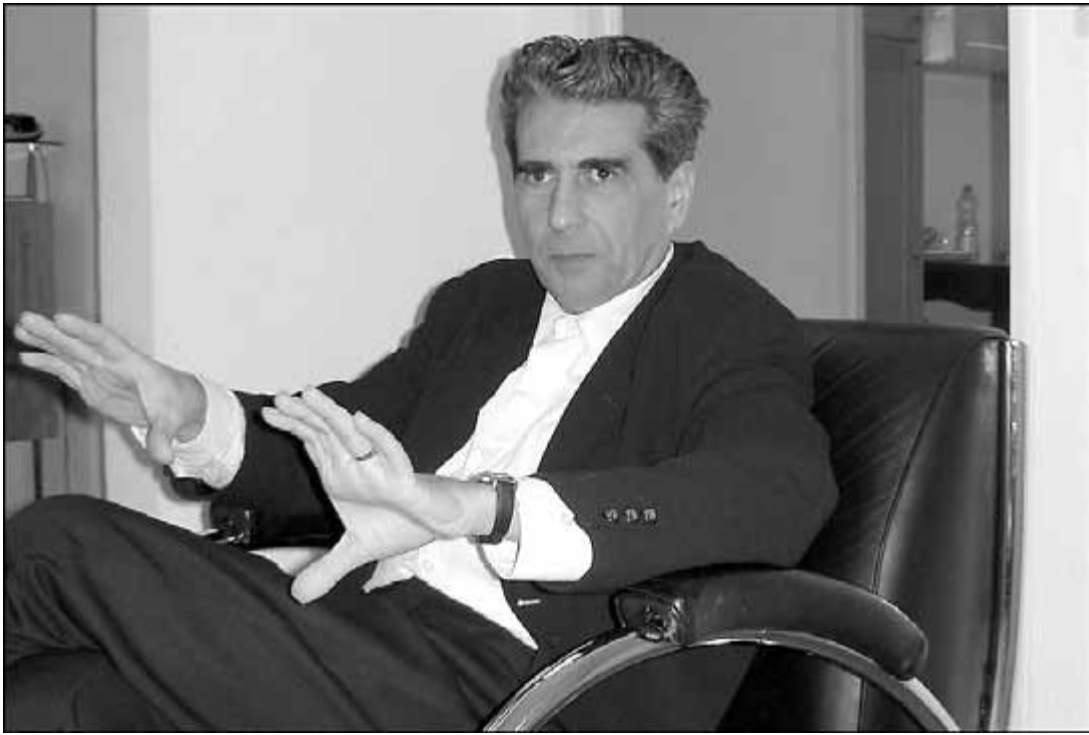
POETA

D.S.A. Davant la publicació dels seus darrers llibres, poemaris com ara *'La via dels ossos'* (2003) i *'Barcelona sense data'* (2004), els comentaristes han vist una voluntat de trencament amb la seva obra anterior, com si hagués abandonat l'experimentalisme per una poesia de perfil més tradicional.

P.G. Jo crec que la cosa no ha anat pas així. No hi ha hagut trencament en la meva obra sinó que hi ha hagut més aviat una evolució, un procés de maduració. Si és cert que vaig començar la meva carrera amb obres més radicals com ara *Telediari* (1980) i *Ics* (1983), també és igualment cert que no he abandonat mai el camí de la recerca i l'experimentació. Dit d'una altra manera, els meus darrers llibres no són menys de recerca i experimentació que els anteriors. La recerca i l'experimentació s'han tornat més subtils, si voleu. Si ho mires bé, veuràs clarament la línia d'evolució. La meva poesia sempre s'ha nodrit de tres elements, les meves experiències en el món, la imaginació i les lectures, i ara tinc com a prioritat reduir les dosis d'imaginació i treballar més amb les experiències pròpies i el sediment de les lectures. I alhora estic intentant reduir la presència del jo en els meus textos per permetre que el món i la vida ocupin més l'espai central del text. Per una altra banda, cal recordar que, entre els primers llibres i els últims que he publicat vaig dedicar molts anys a l'articulisme, l'assaig, la prosa i, sobretot, a la traducció literària. I aquestes formes de literatura et fan canviar i evolucionar. De fet, completen la transició entre *Ics* i *La seda d'un so*. Però, per tornar a la pregunta, he de confessar que no m'acaba de fer el pes la diferència o divergència que volen establir entre tradició i modernitat. Les grans obres de la tradició, com ara Lluï, són i seran sempre modernes. Defensar la tradició és defensar la modernitat.

D.S.A. *¿Considera l'articulisme, l'assaig i la traducció literària part integral de la seva obra?*

P.G. Em sembla evident. Penso que un escriptor no deixa de ser escriptor quan fa un article o un assaig o es dedica a traduir l'obra d'un altre. L'escriptor ha de ser sempre creatiu. Jo ho he intentat en el dietari *Autoplàstia del cargol tocat pel bolet* (1988). És el cas també dels articles aplegats a *L'arca de Noesi* (1991). Amb obres com ara *Dalí, un manifest*

ABIGAIL MONELLS

ultralocal (1996) i *Gaudí, la glòria del gran arquitecte* (2002) he mirat de fer justament una contribució a la *reliteraturització* de l'assaig. I pel que fa a les meves traduccions de Lluï, Bauçà i Vinyoli al francès, són el resultat d'un llarg procés de lectura i interiorització del text original i, després, de re-escritura i adaptació a la nova llengua. I el mateix es pot dir d'autors que he traduït del francès al català, com ara Bataille i Chateaubriand. Tot aquest procés és literatura i al mateix temps forma part del que pot ser la meva obra. I no és una qüestió exclusiva de la meva obra. Els articles de D'Ors són la seva obra, per exemple. I també ho són les versions poètiques de Manent. **D.S.A.** *'La seda d'un so' és un conjunt de 49 poemes en prosa i 1 poema en vers, és a dir 50 textos. Tot un llibre dedicat al poema en prosa com han fet J.V. Foix, Feliu Formosa, Lluï Solà, Vicent Alonso*

“Un escriptor no deixa de ser escriptor quan fa un article o un assaig o tradueix l'obra d'un altre”

i Vicenç Altaió. Per què la tria del poema en prosa?

P.G. Per dues raons. En primer lloc, perquè m'he passat anys escrivint en vers i després en prosa, i, com deia Foix, m'he guanyat el dret d'escrivure poemes en prosa. Molta gent es pensa que és molt més fàcil fer poemes en prosa que fer-los en vers. Sense la cotilla del vers ets molt més lliure i aquesta llibertat és difícilissi-

ma d'administrar correctament. En aquest sentit, hem de recordar que Juan Ramón Jiménez, al final de la seva vida, va voler desfer tots els seus poemes en vers i convertir-los en poemes en prosa perquè havia arribat a la conclusió que era més difícil i duradora la prosa que el vers. Per una banda, volia arribar a un estat d'ingenuïtat i immediatesa en el poema, una mica com si tornés als jocs d'infant, un estat que el pensador i místic Nicolàs de Cusa anomenava la “docta ignorància”, i em vaig adonar que el poema en prosa m'anava molt més bé per intentar aconseguir el que volia. Insistia Simone Weil que la fita o l'objectiu del pensament era arribar a un estat de senzillesa total. No podria estar-hi més d'acord i crec que es podria dir el mateix de la meta de l'art. O com a mínim jo ho visc així. Al llarg dels anys a venir voldria anar arri-

Modernitat radical

► Per la finestra de l'estudi del poeta a Perpinyà entra una llum blanca, nítida i precisa. L'estudi és més aviat modest, amb molt pocs llibres i mobles. De fet, el més important de l'estança és aquesta llum insistent, a cavall entre l'hivern i la primavera, i l'ambient de serenitat i senzillesa que s'hi respira. El poeta m'ofereix la cadira del seu escriptori, una butaca o el petit sofà del fons, i, un cop feta la tria, comencem a conversar sobre el seu darrer llibre, el poemari *La seda d'un so*, la seva trajectòria d'escriptor i la literatura en general.

Poeta, prosista, assagista, articulista, memorialista i traductor, Patrick Gifreu és indubtablement una de les figures centrals de la

literatura catalana actual. Una figura que no ha rebut l'atenció de la crítica que es mereixia per qüestions de la fragmentació del territori lingüístic i pel fet que l'autor viu compromès exclusivament amb la seva obra i no amb el fenomen social de la seva projecció.

El dia que s'escrigui correctament la història de la literatura contemporània en català, ens adonarem que l'aparició de Gifreu en el panorama de la poesia va significar exactament l'arribada de la modernitat més radical a la Catalunya Nord, que vivia encara dins les tendències estètiques del segle XIX.

L'obra de Gifreu es fonamenta en la necessitat i és cada vegada més transparent, més humana, més profunda i més universal.

bant a un estat cada vegada més pur de senzillesa, que anés coincidint en paral·lel amb una superació cada vegada més gran del jo i de la personalitat. Els entenc perfectament, Rosalia de Castro i Joan Miró, quan deien que volien que les seves obres arribessin a ser anòmines.

D.S.A. *També ha fet un gran treball de llengua per poder assolir aquesta senzillesa, aquest despullament. Una llengua clara, equilibrada i natural. La seva prosa és exemplar i sembla que el lector estigui llegint qualsevol llengua europea amb una tradició totalment consolidada i interrompuda.*

P.G. Tant de bo hagi aconseguit el que tu dius. La veritat és que és el resultat de molts anys de treball de lectura i escriptura, i de reflexió. I he tingut la companyia constant de mestres com ara Lluï i Manent. Cada vegada estic més convençut que les coses més obscures, més complexes i més difícils s'han de dir d'una manera més clara i més directa. ¿No fan això sempre els grans clàssics? ¿Homer no toca els grans temes de la condició humana d'una manera completament accessible? ¿Dante, al *Paradiso*, no tracta greus problemes metafísics d'una manera molt propera, que sembla l'italià actual? ¿I Shakespeare, als *Sonets*, no tracta la complexitat del desig i l'amor humà d'una manera memorablement immediata? Jo he volgut seguir aquest camí, aquest exemple. Dit d'una altra manera, he mirat de seguir els clàssics i intentar aconseguir un llibre que funcionés a dos nivells, un primer nivell d'aparent senzillesa expressiva i un segon nivell de profunditat conceptual i exigència formal. I els lectors tindran la darrera paraula sobre si ho he aconseguit o no.

D.S.A. *I, en el seu cas, aquesta senzillesa aparent té molt a veure amb l'Orient i l'orientalisme.*

P.G. Sí, sempre que per Orient i orientalisme entenguem el Japó i la cultura japonesa. Per mi l'Orient vol dir claríssimament el Japó i la seva cultura. M'agrada la presència de la natura en la cultura japonesa. M'agrada el nivell de despullament formal i existencial en la cultura japonesa. M'agrada la llibertat que et fa sentir la cultura japonesa. M'agrada com l'art del Japó integra plenament les coses alienes al seu voltant. I m'agrada l'espontaneïtat de la cultura japonesa. Fins i tot,

► ► ►

ENTREVISTA

Patrick Gifreu

POETA

➤ ➤ ➤

tenen un subgènere de la prosa, *shohin* es diu, que significa “petites coses”, un subgènere de proses curtes que es reserven per descriure les petites coses de la vida que, en definitiva, acaben sent les grans coses de la vida. Fa un cert temps que llegeixo, en traducció francesa, l’obra del gran prosista modern, Soseke Natsume, que era un mestre de les *shohin*.

D.S.A. A *‘La seda d’un so’* hi ha textos que tendeixen cap al memorialisme, textos que tendeixen cap al pensament i l’assaig i textos que tendeixen cap al lirisme pur.

P.G. Ve-t’ho aquí. El llibre té una aparença d’unitat que, en definitiva, amaga una diversitat. Tots els poemes del llibre tenen un aire de família que els vincula en primera instància, però després, amb successives lectures, ens adonem que cada poema és una realitat única tancada en ella mateixa. Per dir-ho d’una manera més gràfica: cada poema del llibre és com un nou dia que comença i acaba en ell mateix, i que s’assembla als altres però és radicalment diferent. M’agrada molt aquest joc entre la unitat i la diversitat. En cert sentit, el registre temàtic del llibre és així també perquè els temes es van repetint al llarg del poemari, de manera que vas tenint una estranya sensació de *dejà vu* mentre vas de text en text.

D.S.A. I també hi ha molts poemes sobre altres textos...

P.G. Per un escriptor és tant important la lectura com l’escriptura. L’escriptor que no llegeix s’ofega en ell mateix. Des dels meus inicis com a escriptor, als 17 anys, que sé això. Potser de joves triguem una mica a determinar les lectures que ens nodriran perquè en l’edat de formació estem obligats a llegir moltes coses. Però a partir del moment en què sabem quines han de ser les nostres lectures, les lectures constitueixen una part integral de les nostres vides. La lectura no ens aparta de la vida sinó que és una de les vies de relació amb la vida. Les nostres lectures ens marquen i es mantenen vives en nosaltres. Pessoa viu en mi! Així de senzill. Les lectures són com les fotografies. Les fotografies extreuen la seva essència de la vida, és a dir, que congelen o maten un instant de vida per donar-li una nova vida en nosaltres, una vida més duradora, una vida potser més plena. Aquell instant de vida era anònim i estava abocat a passar inadvertit... Així és la lectura i l’escriptura: salven la vida i donen vida.

D.S.A. La natura és un dels temes predominants al llarg del llibre.

P.G. Sí, esclar, però cal no mitificar la natura. Tenim la tendència de mitificar la natura perquè la nostra cultura ha

ABIGAIL MONELLS

utilitzat la natura una i altra vegada com a escenari del Paradís. Pensem en la Bíblia i Teòcrit i Virgili. Insisteixo, però, que l’exaltació excessiva de la natura o de la religió pot ser molt perillosa. En cap cas, però, el contacte amb la natura ha de significar una fugida de la vida. Sempre ha de ser el contrari: ens ha de fer acostar-nos encara més a la vida. En la meua evolució personal i com a poeta la presa de contacte amb la natura ha jugat un paper important. Entre els 17 i els 35 anys, és a dir entre 1969 i 1987, vaig passar per una època de descoberta del món de la cultura, de la meua llengua, el català, de l’amistat, de la ciutat, Barcelona naturalment, etcètera. Després, més tard, ha vingut, per una mena d’efecte d’equilibri o complement, una època de molt de contacte amb la natura, sobretot a partir d’unes estades sovinte-

jades al Vallespir, concretament al Mas Barrabam, al nord-est de Ceret, on anava a fer excursions a cavall per les muntanyes. De fet, d’aquestes experiències va sortir un recull d’haikus de l’any 1991, *L’aclarida*, i també tornen a cap al final de *La seda d’un so* en poemes com *La visita i l’aparició*. I darrerament, el meu *locus standi* preferit és Banyuls de la Marenda, un paisatge

“La lectura no ens aparta de la vida sinó que és una de les vies de relació amb la vida”

que combina mar i muntanya, i que es troba com a refons a *Via dels ossos*. La natura ens permet el contacte amb allò que és essencial. De manera misteriosa, la natura és, alhora, un fenomen completament quotidià i completament universal. És l’experiència més universal que tenim a l’abast. En aquest sentit, és el nostre lligam principal amb el que és etern i el que és transcendent, amb minúscules perquè és perillós exagerar la importància de les dues coses. La natura ens demostra la força increïble de la vida. La natura és una bona guia per la vida si sabem observar bé. Ens dóna consells constantment. Ens ajuda i després nosaltres hauríem de ser capaços d’ajudar-la a ella. La natura és un alquimista que contínuament converteix pedres vulgars en or filosofal i és capaç de reconstruir una rosa de les seves cendres. La

natura és un mirall per a nosaltres. Hem d’aprendre a mirar-la correctament.

D.S.A. I l’experiència de la natura està lligada a un altre gran tema del llibre: la presència de la mort.

P.G. És evident que la natura, a través dels seus cicles vitals, ens ensenya que la mort és una qüestió absolutament normal i natural, que la mort és la culminació natural de la vida. Ja sé que els meus poemes no em poden salvar de la mort, que no hi ha res que em pugui salvar de la mort. I, en definitiva, no pretenc salvar-me de la mort. El que sí que puc fer és acarar-me a la mort, afrontar-la, contemplar-la en la natura i al meu voltant, dir-la en la meua poesia. I dir-la en la meua poesia m’ajuda a habitudar-me a ella una mica, a exorcitzar-la una mica. Ve-t’ho aquí. A banda de la mort, la vida sempre ens està plantejant dilemes i disjuntives. Per això, al llarg del llibre hi ha tota una sèrie de punts de tensió entre contraris com ara localisme i universalitat, vida i mort, proximitat i llunyania, límits i llibertat, aparença i realitat, llum i foscor, ciutat i natura, que utilitzo per mirar de reflectir la meravellosa complexitat de la vida.

D.S.A. En molts moments els poemes traspuen un to de nostàlgia.

P.G. Més que nostàlgia, melancolia o allò que els gallecs i els portuguesos anomenen *saudade*. Efectivament que hi és. Es tracta d’un sentiment profund i clar de la percepció de la pèrdua. Els moderns hem assolit moltes coses però potser n’hem perdut moltes més. Per exemple, una de les grans pèrdues de l’home modern ha estat la pèrdua de la seva creença en la utopia de la llibertat. L’home modern ha topat contra els límits i aquesta topada ha provocat una sensació de desesper. I davant aquest sentit de desesper personalment crec que és molt important reivindicar l’ara i aquí. Com deia Mestre Eckehart, “Déu és aquí”. O com deia Pascal, el mal de l’home és que no sap estar amb ell mateix. Curiosament aquesta inserció profunda i sentida en el temps present t’allibera del pas del temps i per això el llibre acaba amb el vers “ja que tot és sempre futur”. Potser és qüestió de mirar de superar tanta transcendència i tornar a començar des de la humilitat de l’ara i aquí.

D.S.A. Sempre acaba triomfant la vida en *‘La seda d’un so’*.

P.G. Tot i els seus aspectes clarament negatius, continuo sentint sorpresa, gratitud i respecte davant la vida. I a través de la gran varietat d’estils, de temes, i de tons del llibre intento comunicar el meu optimisme, el meu vitalisme als lectors. Sempre he seguit la regla de ser fidel a la vida. Sense la vida al darrere no hi ha art que valgui.